

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ВВНЗ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ВІЙСЬКОВОЇ ЮСТИЦІЇ

EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A HIGHER MILITARY EDUCATION INSTITUTION AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF THE PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS IN MILITARY JUSTICE

Стаття присвячена проблемі підвищення якості професійної підготовки та формування професійної культури у майбутніх фахівців з військової юстиції засобами створення освітнього середовища у вищому військовому навчальному закладі.

У статті проаналізовано наукові дослідження з питань визначення сутності поняття «освітнє середовище» закладу вищої освіти та їх видів. На основі узагальнення результатів наукових досліджень виокремлено ознаки освітнього середовища: сукупність організаційно-педагогічних умов і факторів, які дозволяють здійснювати систему цілеспрямованих впливів на особистість майбутнього фахівця; певний (спеціально створений) спосіб організації навчання, що забезпечує студентів системою знань з обраної професії, стимулює їхню мотивацію до професійного розвитку та самоосвіти; спосіб взаємодії суб'єктів освітнього процесу, комплекс освітніх, виховних, соціально-педагогічних заходів, які створюють умови для професійного становлення особистості майбутнього фахівця, прояву та розвитку здібностей, удосконалення особистісних характеристик та якостей. Виокремлено змістові та організаційні особливості підготовки фахівців з військової юстиції у вищому військовому навчальному закладі. Визначено сутність поняття «професійна культура» у контексті професійної діяльності вказаних фахівців, обґрунтована необхідність її формування засобами створення освітнього середовища.

Визначено сутність поняття «освітнє середовище вищого військового навчального закладу» у контексті формування професійної культури фахівців з військової юстиції як спеціально організовану систему педагогічних умов і факторів, які забезпечують ефективну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (викладачів, студентів (курсантів), адміністрації, керівництва курсів та ін.), спрямовану на створення культурно-ціннісного контексту становлення суб'єкта професійної діяльності, що сприяє формуванню професійної культури майбутніх фахівців військової юстиції.

У структурі освітнього середовища вищого військового навчального закладу виокремлено компоненти: інформаційно-змістовий, організаційно-комунікативний, технологічний, матеріально-технічний, які дозволяють здійснювати комплексний вплив на особистість майбутнього фахівця з військової юстиції задля формування професійної культури.

Ключові слова: військова освіта, освітнє середовище, професійна культура, фахівці з військової юстиції, вищий військовий навчальний заклад.

The article is devoted to the problem of improving the quality of professional training and the formation of professional culture among future specialists in military justice through creating an educational environment in a higher military education institution.

The article analyzes scientific researches on determining the essence of the concept "educational environment" of a higher education institution and their types. Generalizing the scientific research results, the signs of the educational environment are distinguished: a set of organizational and pedagogical conditions and factors that allow to conduct a system of targeted influences on the personality of the future specialist; a certain (specially created) way of organizing training, providing students with a system of knowledge in the chosen profession, stimulating their motivation for professional development and self-education; a way of interaction between the subjects of the educational process, a set of educational, upbringing, socio-pedagogical activities that create conditions for the professional formation of the personality of the future specialist, manifestation and development of abilities, improvement of personal characteristics and qualities.

The content and organizational features of the training of specialists in military justice in a higher military education institution are highlighted. The essence of the concept "professional culture" in the context of the professional activity of these specialists is determined, and the need for its formation through creating an educational environment is justified.

The essence of the concept "educational environment of a higher military education institution" in the context of the formation of the professional culture of specialists in military justice as a specially organized system of pedagogical conditions and factors that ensure effective interaction of subjects of the educational process (teachers, students (cadets), administration, course management, etc.), aimed at creating a cultural and valuable context for the formation of the subject of professional activities that contribute to the formation of the professional culture of future specialists of military justice.

In the structure of the educational environment of a higher military education institution, the following components are distinguished: information and content, organizational and communicative, technological, material and technical, which allow to conduct a comprehensive impact on the personality of the future specialist in military justice for the formation of professional culture.

Key words: military education, educational environment, professional culture, specialists in military justice, a higher military education institution.

УДК 378.091.33:[355.23:356.13](043.3)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.1.4>

Петрук О.В.,
заступник начальника інституту з матеріально-технічного забезпечення – начальник відділення матеріально-технічного забезпечення Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасна парадигма військової професійної освіти зумовлює нові пріоритети у підготовці фахівців, які поєднують формування професійної компетентності майбутніх фахівців будь-якої галузі і одночасний розвиток в них особистісних та соціо професійних феноменів, які в сукупності забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності. Реалізація і досягнення вказаних пріоритетів можливо за умов відповідної цільової спрямованості та організації професійної освіти, зокрема, створення у військовому вищому навчальному закладі освітнього середовища, яке буде орієнтоване як на оволодіння здобувачем компетентностями з обраного фаху, так і на розвиток професійно важливих особистісних феноменів, зокрема, професійної культури юриста військової галузі.

Отже, задля забезпечення відповідної підготовки фахівця з військової юстиції необхідно створити у військовому вищому навчальному закладі освітнє середовище, що забезпечить підготовку фахівця тактичного рівня, який володіє теоретико-правовими знаннями з військових, військово-юридичних та юридичних навчальних дисциплін, практичними навичками роботи та керівництва особовим складом у військах (силах), здійснення правової роботи у підрозділі, оволодіння етичними стандартами правничої професії, що сприятиме розвитку професійної культури як соціо професійного особистісного феномену. Створення такого освітнього середовища дозволить досягти вказаних пріоритетів і підвищити якість підготовки фахівців військової юстиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сутність поняття «освітнє середовище», як педагогічного феномену, що характеризує освітні ефекти на підставі створення педагогічних умов і запровадження певних педагогічних інновацій конкретизували вчені В. Гриньова, Л. Карпова, О. Керницький, О. Макогон, К. Приходченко, В. Ясвін.

Теоретичне обґрунтування питань створення освітнього середовища у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) здійснювали педагоги-вчені І. Біжан, А. Лігоцький, М. Нещадим, В. Ягупов. Соціокультурні, соціально-педагогічні, виховні аспекти формування освітнього середовища у ВВНЗ були предметом наукових досліджень Н. Генералової, М. Горліченко, О. Жежери, О. Зеленської, Н. Івашко, А. Каплі, С. Левченка.

Визначення факторів та умов, які впливають на ефективність створення та функціонування освітнього середовища ЗВО, розглядали вчені О. Ігнатюк, І. Захарова, М. Карпенко, Н. Клокар, О. Романовський.

Структуру освітнього середовища як єдності суб'єктного, змістового, діяльнісного, комунікаційного, матеріально-технічного та інших компонентів досліджували науковці Н. Гонтаровська,

О. Горчакова, Т. Жданко, Г. Полякова, В. Помогайбо.

Особливості розвитку професійної культури у фахівців правоохоронних органів, юристів та військовослужбовців розкрито у працях О. Кравченко, О. Марченко, І. Михайліченко, В. Молдавчук, Н. Самандас, С. Сливки, О. Федоренко, С. Шумовецької та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні напрацювання в педагогічній теорії та практиці професійної підготовки військовослужбовців, значну наукову базу і втілення результатів досліджень вітчизняних учених в освітню практику їх підготовки, слід відзначити недостатню розробленість проблеми створення освітнього середовища у ВВНЗ у контексті формування професійної культури майбутніх фахівців військової юстиції.

Мета статті – обґрунтувати доцільність створення у вищому військовому навчальному закладі освітнього середовища як умов формування професійної культури майбутніх фахівців з військової юстиції та підвищення якості їх професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо більш детально змістове наповнення поняття «освітнє середовище» та його особливості у вищому військовому закладі вищої освіти.

В «Енциклопедії освіти» поняття «освітнє середовище» визначено як сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти [4]. Це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному (простір міжособистісної взаємодії між студентами, викладачами, адміністрацією і типи цієї взаємодії), технологічному (навчальна та навчально-професійна діяльність студентів, діяльність викладачів) і просторово-предметному (приміщення, обладнання, матеріали, матеріально-технічне забезпечення) оточенні.

О. Романовський під освітнім середовищем розуміє «сукупність матеріальних, духовних і психолого-педагогічних умов, у яких проходить навчально-виховний процес, та чинників які як сприяють, так і перешкоджають досягненню його ефективності» [9].

В. Слободчиков визначає освітнє середовище як складну систему, яка акумулює інтелектуальні, культурні, програмно-методичні, організаційні та технічні ресурси і забезпечує формування особистості в її різноманітних проявах. Автор підкреслює, що освітнє середовище ЗВО є професійно-діяльнісним, керованим і залежить від насиченості його освітніми ресурсами.

В. Ясвін під освітнім середовищем (або середовищем освіти) розуміє систему впливів й умов

формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні. Науковець визначив, що освітнє середовище становить сукупність матеріальних, просторово-предметних факторів, соціальних компонентів і міжособистісних відносин. Усі ці фактори взаємопов'язані, доповнюють, збагачують один одного та впливають на кожного суб'єкта освітнього середовища.

Під терміном «освітнє середовище вищого навчального закладу» Г. Голубова розуміє сукупність духовно-матеріальних умов його функціонування, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості студента, реалізацію творчого потенціалу його особистості. Освітнє середовище виступає функціональним і просторовим поєднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються різнопланові групові взаємозв'язки, і може розглядатися як модель соціокультурного простору, в якому відбувається становлення особистості фахівця [3].

В. Керницький під освітнім середовищем розуміє систему педагогічних і психологічних умов і впливів, які створюють можливості як для розкриття інтересів і здібностей, які ще не проявились, так і для розвитку здібностей, які вже проявились, та особистості студентів, у відповідності до притаманних кожному індивіду природних задатків та вимог вікової соціалізації. Ця система включає діяльнісний (технологічний), комунікативний і просторово-предметний компоненти [5].

О. Марченко визначає поняття «освітнє середовище у вищих військових навчальних закладах авіаційного профілю» як підсистему видового вищого військового навчального закладу Повітряних Сил ЗСУ, утворену полісуб'єктним компонентом, унормованим керівними документами масштабним у просторі та організованим у часі комплексом програмно-методичних і навчально-базових ресурсів професійної підготовки компетентних авіаційних військових фахівців з льотної та технічної експлуатації повітряних суден і наземного забезпечення польотів авіації [8].

Нам імпонує позиція М. Братко, яка розглядає освітнє середовище вищого навчального закладу як комплекс умов-можливостей та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склались цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції щодо надання вищої фахової освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу [1].

Такий підхід М. Братко дозволяє розглядати в якості «фактору впливу» на суб'єкта освітнього процесу у ЗВО будь-яку з умов або будь-який ресурс освітнього середовища. Відтак, цілеспрямовано

змінюючи їх, ми можемо здійснювати опосередкований вплив на всі складові освітнього процесу, в тому числі на його результат – випускника-фахівця. Освітнє середовище є детермінантою розвитку, становлення особистості у період здобування нею фахової освіти у ЗВО.

Отже, аналіз авторських поглядів на змістове тлумачення «освітнього середовища» дозволяють презентувати кілька тез. Отже, освітнє середовище – це загальний, сукупний, об'єднаний, інтегральний, цілісний чинник розвитку і становлення особистості, що відіграє значну роль у модифікації її поведінки, яка розгортається внаслідок запланованих і незапланованих впливів середовища, взаємодії особистості з його складовими. Освітнє середовище закладу вищої освіти – багатосуб'єктне та багатопредметне системне утворення, що цілеспрямовано впливає на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності.

Отже, узагальнюючи вищесказане, ми можемо зробити висновки, що «освітнє середовище» має такі *ознаки*: сукупність організаційно-педагогічних умов і факторів, які дозволяють здійснювати систему цілеспрямованих впливів на особистість майбутнього фахівця; певний (спеціально створений) спосіб організації навчання, що забезпечує студентів системою знань з обраної професії, стимулює їхню мотивацію до професійного розвитку та самоосвіти; спосіб взаємодії суб'єктів освітнього процесу, комплекс освітніх, виховних, соціально-педагогічних заходів, які створюють умови для професійного становлення особистості майбутнього фахівця, прояву та розвитку здібностей, удосконалення особистісних характеристик та якостей.

С. Левченко виокремлено різні типи освітніх середовищ як цілісних явищ, які взаємно проникають і взаємодіють між собою, взаємодоповнюють один одного:

– середовище, що орієнтоване на створення умов для розвитку особистісних якостей: здоров'язберігаюче, виховне, культуротворче, естетично розвиваюче, середовище становлення морального досвіду, середовище розвитку і саморозвитку особистості та ін.;

– професійно-орієнтоване (професійно-освітнє) середовище, що спрямовано на створення умов для розвитку професійної мотивації та спрямованості, сукупності професійно важливих якостей;

– середовище, що орієнтоване на професійний та особистий розвиток і саморозвиток усіх учасників освітнього процесу (середовище професійно-особистісного саморозвитку студентів) [6].

Т. Менг підкреслює, що освітньо-професійне середовище утворюється шляхом взаємодії освітнього і професійного середовищ. Професійне середовище авторка визначає, як сукупність соціальних, матеріальних і духовних умов професійної діяльності людини.

У наукових джерелах (М. Братко, А. Лігоцький, О. Марченко) висвітлено два підходи щодо визначення структури освітнього середовища закладу вищої освіти: логічний та екстралогічний. За логічним підходом розглядають структури освітнього середовища – утворюючі середовища (навчальне, науково-дослідне, соціокультурне, квазіпрофесійне тощо) або компоненти (суб'єктний, ціннісно-цільовий, комунікативний, діяльнісний, інформаційно-знаннєвий, ресурсний, інноваційний, організаційно-управлінський). Екстралогічний підхід передбачає аналіз структури освітнього середовища за якісними характеристиками (дух, атмосфера, клімат, комфортність, доброзичливість тощо).

Розглядаючи освітнє середовище як професійно та особистісно стимулюючий фактор, А. Лігоцький визначає освітнє середовище закладу вищої освіти як сукупність матеріальних, педагогічних і психологічних факторів дійсності, що спонукають суб'єктів освітнього процесу до професійно-особистісного розвитку та саморозвитку [7]. Автор виокремлює такі структурні компоненти освітнього середовища: ціннісно-смысловий компонент (місія, цінності, традиції ЗВО, позитивні приклади випускників різних років як особистостей-професіоналів-громадян); інформаційно-змістовний компонент (професійно-освітні програми, реалізовані у ЗВО, прийняті концепції навчання, виховання, формування та розвитку особистості, що організовують методичні документи, які регламентують діяльність, спілкування та поведінку працівників і студентів); організаційно-діяльнісний компонент (форми, методи, способи діяльності (взаємодії), стиль спілкування і поведінки, особистий приклад, культура і спосіб життя, статусне становище суб'єктів у групі, їх залученість до інших колективів та груп, студентське самоврядування); просторово-предметний компонент (інфраструктура ЗВО, навчально-наукова матеріальна база, побутові та гігієнічні умови).

І. Габа у структурі освітнього середовища ЗВО виокремлює такі компоненти: інформаційний (освітні програми, навчальні плани, методичні розробки, книги, візуалізована і текстова інформація, Інтернет-сайти тощо); соціальний (взаємодія різних суб'єктів на принципі діалогічності, партнерства (викладачів, студентів, представників різних служб ЗВО: соціальної, психологічної, методичної, навчальної частини, бібліотеки, лабораторій тощо); технологічний (охоплює навчальну, квазіпрофесійну та навчально-професійну діяльність студентів, діяльність викладачів (цілі, зміст,

форми організації, стиль викладання і характер контролю, методи, технології тощо), що забезпечує різні шляхи і способи набуття та застосування професійних знань і досвіду соціальних відносин, виступає основою моделювання предметного і соціального контекстів діяльності студентів [2].

На думку М. Братко у структурі освітнього середовища закладу вищої освіти можна виокремити такі структурні компоненти: особистісний, аксіологічно-смысловий, інформаційно-змістовий, організаційно-діяльнісний, просторово-предметний. Особистісний компонент – поєднує усіх суб'єктів освітнього процесу (викладачів і студентів) у кількісному та якісному вимірі. Саме особистісний компонент відіграє провідну системоутворюючу роль у формуванні освітнього середовища ЗВО. Взаємодія, взаємовплив, міжособистісні стосунки викладачів і студентів складають основу цього компоненту. Аксіологічно-смысловий компонент відображає місію, стратегію, цінності, традиції, символи, корпоративну культуру ЗВО. Інформаційно-змістовий компонент поєднує освітні програми, позааудиторні проекти, соціальні проекти, нормативні документи, які регламентують освітню діяльність та взаємодію суб'єктів освітнього процесу. Організаційно-діяльнісний компонент відображає форми, методи, способи, технології, форми організації та стилі взаємодії суб'єктів освітнього процесу, способи комунікації, формальні та неформальні управлінські структури. Просторово-предметний компонент відображає матеріально-технічну інфраструктуру, аудиторний фонд, комп'ютерний парк, бібліотечні ресурси, побутові умови, обладнання приміщень [1].

С. Шумовецька у структурі освітнього середовища ЗВО вирізняє такі компоненти: стратегічний (впровадження у освітній процес ВНЗ ідей сучасних наукових парадигм (особистісної, смыслової, рефлексивної) та підходів (системного, аксіологічного, суб'єктного); соціокультурний (ЗВО як об'єкт соціокультурного середовища, а студенти є споживачами здобутків культури; у ЗВО створюються умови для реалізації потенціалу студентів як суб'єктів культури); особистісний (діяльність, спілкування, стосунки, поведінка суб'єктів освітнього процесу); ціннісно-смысловий (умови та ресурси, спрямовані на формування аксіологічної та смылової сфери особистості); суб'єктно-діяльнісний (реалізація суб'єктної позиції, активності, ініціативності, створення умов для самореалізації та самоактуалізації студентів); комунікативний (спілкування у форматі «міжсуб'єктної» партнерської, діалогічної, дискусійної моделі спілкування взаємодії на основі паритетних стосунків викладача й студентів); технологічний (впровадження сучасних освітніх технологій викладання) [10].

Важливо підкреслити, що освітнє середовище вищого військового навчального закладу на

відміну від традиційного цивільного має *особливості* у реалізації нормативно-правового, змістового і організаційного аспектів освітньої діяльності. При формуванні змісту вищої військової освіти необхідно враховувати:

- національні інтереси і пріоритети національної безпеки держави;
- національні інтереси в інформаційній сфері, розвиток системи стратегічних комунікацій сектору національної безпеки і оборони України;
- перспективи розвитку воєнної науки, озброєння та військової техніки, способів ведення збройної боротьби;
- новітні досягнення науки, техніки, технологій у застосуванні озброєння та військової техніки, що забезпечують сучасний рівень підготовки військового фахівця;
- вимоги до особистості військовослужбовця, його громадянських якостей, рівня культури, що забезпечують виконання професійних обов'язків відповідно до правових та загальнокультурних норм.

При формуванні освітнього середовища необхідно враховувати організаційний аспект, який має забезпечувати засвоєння студентами (курсантами) змісту військової освіти, оволодіння загальними, фаховими (військово-професійними, військово-спеціальними) компетентностями та досвідом майбутньої професійної діяльності під час навчання у вищому військовому навчальному закладі. Зокрема, необхідно сприяти:

- проведенню всіх видів та форм навчальних занять (групових, практичних, лабораторних та ін.) для набуття студентами (курсантами) практичних навичок із управління, застосування озброєння та військової техніки;
- відпрацюванню практичних навичок організації бою (бойових дій), управління підрозділами в бою під час виконання групових вправ, тренувань, тактико-спеціальних, тактико-стройових занять;
- набуттю досвіду управління підрозділами та організації взаємодії, роботи командних пунктів, бойових постів;
- оволодіння студентами (курсантами) діями в умовах застосування засобів радіоелектронної боротьби та зброї масового ураження;
- набуттю навичок виконання обов'язків з підготовки та планування операцій (бойових дій), управління військами (силами) та їх всебічного забезпечення під час проведення командно-штабних навчань та воєнних (воєнно-спеціальних, воєнно-історичних) ігор;
- оволодінню навичками з вогневої підготовки з різних видів стрілецької зброї;
- досягнення високого рівня польового вишколу та фізичної підготовки;
- формування моральної стійкості та психологічної готовності до виконання бойових завдань;

– розвитку навичок взаємодії в підрозділі, здійснення виховної та правової діяльності з дотриманням етичних, правових та загальнокультурних норм.

Освітнє середовище закладу вищої військової освіти має виступати інваріантом соціокультурної сфери суспільства, поєднувати матеріальні і духовні умови, поєднувати сукупність факторів організації освітнього процесу, забезпечувати педагогічну взаємодію, розвиваючий вплив на особистість майбутнього фахівця з військової юстиції. Важливо підкреслити, що освітнє середовище ВВНЗ поряд із професійною підготовкою повинне сприяти розвитку моральних, етичних, комунікативних, загальнокультурних якостей і характеристик військовослужбовця, які є основою ефективної взаємодії у підрозділі та забезпечують сумлінне виконання професійних обов'язків. Важливу роль при роботі з особовим складом у військовому підрозділі має професійна культура військового юриста, на якого покладено: здійснення юридично-консультативної та/або юридично-роз'яснювальної роботи у військових підрозділах щодо підтримання правопорядку серед військовослужбовців; профілактичної роботи і контролю з дотримання ними статутної поведінки, дізнавальної та слідчої діяльності у разі вчинення військовослужбовцями правопорушень (злочинів); розгляд справ про обвинувачення військовослужбовців та розв'язування спірних правовідносин, в яких стороною є військовослужбовець і т. ін.

Поняття «професійна культура» фахівців з військової юстиції розглядаємо як складне особистісне утворення, що поєднує сукупність стійких знань про цінності, правила, норми, принципи юридичної діяльності; передбачає сформованість професійно-етичних цінностей та розвиток професійно важливих якостей (моральних, вольових, комунікативних та ін.) якостей, що забезпечують ефективне виконання професійних функцій з метою дотримання і захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Отже, у контексті формування професійної культури фахівців з військової юстиції, освітнє середовище ВВНЗ ми визначаємо як спеціально організовану систему педагогічних умов і факторів, які забезпечують ефективну взаємодію суб'єктів освітнього процесу (викладачів, студентів (курсантів), адміністрації, керівництва курсів та ін.), спрямовану на створення культурно-ціннісного контексту становлення суб'єкта професійної діяльності, що сприяє формуванню професійної культури майбутніх фахівців військової юстиції.

У структурі освітнього середовища ВВНЗ виокремлюємо такі *компоненти*:

- інформаційно-змістовий компонент (основні та додаткові професійно-освітні програми,

реалізовані у ВНЗ, прийняті концепції навчання, виховання, формування та розвитку особистості, нормативні документи, які регламентують освітню діяльність та взаємодію суб'єктів освітнього процесу);

– організаційно-комунікативний компонент (взаємодія різних суб'єктів ВВНЗ (викладачів, студентів, представників служб ВВНЗ: навчальної, психологічної, методичної частини, працівників бібліотек, лабораторій тощо), заснована на принципі діалогічності, партнерства, а також традиціями вищого навчального закладу);

– технологічний компонент (навчальна та навчально-професійна діяльність студентів, діяльність викладачів (цілі, зміст, форми організації, стиль викладання і характер контролю, методи, технології тощо));

– матеріально-технічний компонент (інфраструктура ВВНЗ, озброєння, військова техніка, матеріально-технічні засоби, спеціалізовані аудиторії, обладнані навчальні об'єкти, тири, полігони, тактичні містечка та ін.).

Ми дотримуємось думки, що структура освітнього середовища вищого військового навчального закладу покликана забезпечувати професійну підготовку майбутнього фахівця військової юстиції у поєднанні з особистісним розвитком, сприяти задоволенню потреб особистості у саморозвитку, самовдосконаленні, самореалізації, створювати підґрунтя для формування ціннісних орієнтирів та мотивів діяльності. При чому особлива увага має приділятися створенню можливостей для формування професійної культури майбутніх фахівців військової юстиції.

Найбільший потенціал для формування професійної культури майбутніх фахівців військової юстиції у структурі освітнього середовища ВВНЗ має організаційно-комунікативний компонент, який створює умови для взаємодії суб'єктів освітнього процесу під час всіх видів професійної підготовки (навчальної аудиторної і позааудиторної, виховної, психологічної та ін. роботи) та навчально-професійної (практика за військовим спрямуванням) діяльності студентів (курсантів).

Висновки. Отже, освітнє середовище вищого військового навчального закладу має значний освітньо-виховний потенціал для розвитку соціо-професійних особистісних феноменів, зокрема, професійної культури, що у поєднанні із оволодінням професійними компетентностями сприяє ефективному здійсненню професійної діяльності в цілому.

Перспективним напрямком подальших досліджень є обґрунтування і виокремлення педагогічних умов, які сприятимуть формуванню професійної культури майбутніх фахівців з військової юстиції в освітньому середовищі вищого військового навчального закладу.

БІБЛІГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: пошук стратегій управління. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка* : збірник наукових праць. 2014. № 22. С. 15–21.
2. Габа І. М. Вплив освітнього середовища ВНЗ на професійний розвиток особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2011. Т. XIII. Ч. 6. С. 74–82.
3. Голубова Г. В. Сутність та структурні компоненти освітньо-виховного простору педагогічного вишу як запоруки організації НДР. *Наука і освіта* : наук.-практ. журнал. 2011. № 8. С. 37–41.
4. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний редактор В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Керницький О. М. Освітнє середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Харків : Українська інженерно-педагогічна академія, 2013. Вип. 76. С. 43–50.
6. Левченко С. М. Особистісно орієнтоване виховання майбутніх офіцерів у вищому військовому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 20 с.
7. Лігоцький А. О. Основні засади побудови навчального процесу вищого військового навчального закладу з орієнтацією на упереджене формування професійних компетенцій випускників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України* : зб. наук. пр. 2011. № 1. С. 61–71.
8. Марченко О. Г. Освітнє середовище у вищих військових навчальних закладах авіаційного профілю: теорія і практика формування та вдосконалення : монографія. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. 412 с.
9. Романовский О. Г. Образовательная среда как одно из условий формирования национальной гуманитарно-технической элиты. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського. Харків, 2009. Вип. 22 (26). С. 3–12.
10. Шумовецька С. П. Формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі: теорія і практика : монографія. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «РУТА»», 2020. 488 с.